

בבית המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

[8.12.80 ,10.11.80 ,21.9.80]

ערעור אזרחי 155/80

לפני הנשיא מ' לנדוי והשופטים ד' בכור, מ' בייסקי

1. רב בריח בע"מ
2. פלדלת רב בריח (1976) בע"מ
3. שווק מוצרי בטחון של רב בריח בע"מ
4. משה דולב
5. אברהם בחרי

נגד

1. אברהם אמגר
2. חסם מערכות הגנה אמינות בע"מ
3. שיווק מוצרי חסם מערכות
4. גילעם מזרחי

צ' יעקבי, ח' צמחי – בשם המערערים ;
ד"ר י' לוי – בשם המשיבים.

פסק – דין

השופט ד' בכור :

המערערים הרביעי והחמישי היו שותפים בעסק של ייצור מנעולי ביטחון ואביזרים לדלתות הידועים בשם רב בריח. במרוצת הזמן הקימו את שלוש המערערות הראשונות כחברות הממשיכות בייצור ושיווק המוצרים. המשיב הראשון עבד אצל המערערים הרביעי והחמישי ממרץ 1975, והמשיך לעבוד אצל יתר המערערים, לאחר שנוסדו החברות, ועזב את שירותם בפברואר 1979.

בחודש מאי 1979 נודע למערערים, שהמשיב הראשון יחד עם המשיב רביעי הקימו שתי חברות, הן המשיבות השנייה והשלישית, וכולם עוסקים בייצור מנעולי ביטחון ואביזרים לדלתות, שלדעת המערערים הם חיקוי של מוצריהם.

המערערים הגישו תובענה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, בה טענו, שבעיסוק הנ"ל של המשיבים יש פגיעה בזכויותיהם כפי שיפורט להלן. הם גם הגישו בקשה בדרך המרצה, בה עתרו לצו זמני האוסר על המשיבים לעסוק בייצור דלתות ומנעולי ביטחון. בקשתם נדחתה על-ידי כבוד הנשיא התורן (השופטת ח' אבנור) על סמך טענות משפטיות ופירוש החוזה, בלי להיכנס למחלוקת העובדתית בין הצדדים. המערערים קיבלו רשות ערעור, וזהו ערעורם על ההחלטה הנ"ל.

בתחילת שמיעת הערעור הוסכם בין הצדדים, שהדיון יהיה כאילו מדובר בבקשה לצו מניעה סופי. כן הוסכם בין הצדדים, שהדיון יהיה כאילו לא היו חילופי צדדים, ומדובר בין מי שהיה המעביד לבין העובד שפרש מעבודתו. הערעור נשמע על בסיס זה.

העובדות הצריכות להכרעה הן פשוטות למדי.

המערערים הרביעי והחמישי פיתחו ייצור מנעולי ביטחון ואביזרים לדלתות הנמכרים תחת השם "רב בריח". ייצור המנעולים ואופן התקנתם בוסס על המצאות ורעיונות שלהם, ובשנים 72-1973 הגישו שתי בקשות לרישום פטנט על מנעולים אלה, ומאז רשמו שני פטנטים כחוק. הם ממשיכים עד היום על-ידי חברותיהם בייצור, שיווק והתקנת דלתות ביטחון, דהיינו דלתות עם מנעולי ביטחון, כשהדלתות עשויות לפי תכניות ומפרטים שלהם ועם אביזרים שתואמים את הפעלת מנעולי הביטחון המותקנים בדלתות.

המשיב הראשון הוא מסגר במקצועו, ובמרץ 1975 נתקבל לעבודה אצל המערערים הרביעי והחמישי על-פי הסכם בכתב, והמשיך לעבוד אצלם. לאחר מכן עבד אצל חברותיהם על בסיס אותו סכם. ההסכם הוא מסמך קצר של חצי עמוד בכתב יד, שנוסח על-ידי המערערים הרביעי והחמישי. במבוא להסכם נאמר, שהמערערים מייצרים מנעולי ביטחון ומנגנונים עם נעילה לארבעה כיוונים; שישן בקשות לפטנטים; שיש צורך באדם נוסף, שיוכל לעזור בייצור מנעולים, יישום רעיונות נוספים והכנת כלי עזר, וכי המשיב הראשון מסוגל לעסוק בביצוע עבודות שונות לפי דרישות המערערים. לאחר ההקדמה הנ"ל בא תוכן ההסכם הכולל רק שני סעיפים על-פיו יעבוד המשיב הראשון כשכיר של המערערים, וסעיף 2 הנוגע לענייננו לשונו כדלקמן:

"היות ואמגר אברהם נכנס לסוד המקצוע של רב בריח בהסכמת השותפים משה דולב ואברהם בחרי. אברהם אמגר מתחייב לשמור סודיות מוחלטת מכל העבודות שהוא יבצע עבור רב בריח הן בבית המלאכה והן מחוצה לו. כן מתחייב מר אמגר אברהם לא לעסוק במנעולים כל שהם ולא להיות שותף בדרך כלשהי למנעולים כלשהם במשך שנתיים מיום הפסקת העבודה עם רב בריח".

המשיב הראשון עבד אצל המערערים עד פברואר 1979 ואז פרש מיזמתו וגם קיבל פיצויי פיטורין. במאי 1979 נודע למערערים, שהמשיבים עוסקים יצור, שיווק והרכבה של דלתות ומנעולי ביטחון שיש בהם שימוש וחיקוי של סודות המקצועיים של המערערים שהגיעו לידיעת המשיב הראשון בעת עבודתו אצלם ובמהלך עבודתו זו. לדעת המערערים יש בזה פגיעה בזכויותיהם, ולכן ביקשו למנוע פגיעה זו. יצוין מיד, שאין טענה של הפרת הזכויות המוגנות על-ידי שני הפטנטים הרשומים על שם המערערים, והטענה היא, שיש כאן פגיעה בזכויות המוגנות בידע הסודי האחר במכלול הדלתות והמנעולים, דהיינו בתוכניות ובספציפיקציות של החומרים והאביזרים ואופן התקנתם ושיבוצם בתוך הדלתות.

בשלב זה אבהיר, שלטענת המערערים יש להם שתי מערכות של זכויות. אחת היא זכותם לסודיות מקצועית למניעת שימוש בסוד על-ידי העובד הפורש, והשנייה היא הגבלת זכות העובד הזה לעסוק בעבודה זו במשך שנתיים. המחלוקת היא בעניין הראשון בלבד, וכפי שיובהר להלן, אין המשיבים חולקים כלל על חובתם לא לעסוק בעבודה זו במשך השנתיים על-פי תנאי ההסכם. לכן לא מתעוררת בערעור שאלה כלשהי בעניין של הגבלת זכות העיסוק של העובד הפורש, ויש לדון רק בשאלה של זכות המעביד שישמר סודו המקצועי. כפי שייאמר להלן, אלה שני דברים שונים וגם באי-כוח הצדדים אינם טוענים אחרת.

באי-כוח הצדדים פרשו לפנינו יריעה רחבה של טיעון משפטי בשאלת זכותו של אדם לסודותיו המקצועיים בעבודתו, וטיבה והיקפה של זכות זו. טוען עורך-דין יעקבי, שזכות זו היא זכות קניינית הקיימת כלפי כולי עלמא ואינה נובעת אך ורק מחוזה בין הצדדים או מייחסי הנאמנות שביניהם. לעומתו, מכחיש ד"ר לוי קיומה של זכות כזו מחוץ למסגרת החוזה בין הצדדים ויחסי הנאמנות שיצרו ביניהם. נראה לי, שאין צורך בעניין זה להיכנס לניתוח השאלה של טיב והיקף זכות האדם לסודותיו המקצועיים, שהיא שאלה לא קלה מבחינה תיאורטית, וקיימות לגביה גישות שונות במידה זו או אחרת בפסיקה האנגלית, ובעיקר בפסיקה האמריקאית, גם כאשר התוצאות המעשיות לא היו שונות. לכן אמנע מלדון באותה פסיקה ענפה, שאוזכרה בטענות באי-כוח הצדדים.

עורך-דין יעקבי טוען, שגם בית-משפט זה אימץ את הדעה, שהזכות לסודות מקצועיים היא זכות קניינית ותומך את יתדותיו בדברי השופט ברנזון בע"א 312/74 בעמ' 319, ולזה עוד אחזור להלן. באשר למצב הדברים באנגליה ובארצות-הברית אסתפק בהבאת קטע קצר מספרו של המלומד A. E. Turner (The Law of Trade Secrets, London (1962) p. 21) שכותרתו היא, האם הידע הסודי הוא "קניין" (Property) ושם נאמר:

"לעתים קרובות שקלו בתי המשפט אם מידע סודי (Confidential Information) של סודות מקצועיים הוא קניין אם לאו. מעולם לא נפלה הכרעה מוחלטת בשאלה זו, ופעמים רבות בבתי המשפט באנגליה ובארצות הברית הובעה הדעה שחקירה זו אינה הכרחית".

שם גם הובאו דברי השופט Holmes, שאוזכרו בפסקי-דין רבים והובאו גם בספרו של G. J. Alexander (Commercial Torts, Indianapolis (1973) p. 602) בפרק העוסק בסודות מקצועיים. דברי השופט הם, שהמילה "קניין" (Property) בהתייחסות לסימני מסחר ולסודות מקצועיים היא מתן ביטוי בלתי בדוק לתוצאות משניות של העובדה העיקרית, שהחוק מציב דרישות יסודיות של תום-לב, ובין אם ישנה זכות קניינית ובין אם לאו, ישנה חובה הנובעת מיחסי אמון, שבמסגרתם עבר הידע הסודי מאיש לאיש. G. J. Alexander (ibid. at 702) אומר, שסודות מקצועיים אינם קניין במובן המקובל של מונח זה. אסתפק בזה לגבי מצב הדברים באנגליה ובארצות-הברית.

ובאשר לדברי השופט ברנזון בע"א 312/74 הנ"ל יצוין, ששם כלל לא עמדה על הפרק השאלה, אם הזכות לסוד מקצועי היא זכות קניינית או אחרת. שם עמדה לדיון שאלת חובת העובד, לא להשתמש לצרכיו הפרטיים ולא להעביר לאחרים מידע על סודות מקצועיים של מעבידו. גם שם עמדה על הפרק השאלה, מה היקפה של חובה זו של העובד, שהיא חובת הנאמנות, שהוא חב למעבידו. גם כאן השימוש במונח "זכות קניינית" היה שימוש במונח בלי כוונה לאבחן בין זכות קניינית לבין זכות מסוג אחר. ולא פעם נאמר, שאין לייחס תמיד משמעות מיוחדת למלה זו או אחרת, שנעשה בה שימוש בפסק-דין, ויש לקרוא את הדברים כהווייתם בהקשר בו נאמרו ולתת להם את מובנם ההגיוני בלי לבדוק כל מלה כמו בדבר חקיקה.

גם בערעור זה אין צורך להכריע בשאלת מהות הזכות לסודות מקצועיים. כאמור, הוסכם בין הצדדים, שערעור זה יידון כאילו לא היו חילופי צדדים מאז ההסכם ממרץ 1975. התוצאה היא, שהעניין יידון בין המשיבים לבין המערערים כאילו בין צדדים אלה כולם נחתם חוזה עבודה. והשאלה העומדת להכרעה היא איזו חובה מוטלת על העובדים האלה כלפי המעבידים בקשר לסודות מקצועיים, שהמעבידים גילו להם במהלך העבודה.

למעשה ד"ר לוי אינו מכחיש, שקיימים יחסי אמון בין עובד לבין מעבידו, וכי חלה חובה על העובד לכבד את ההתחייבות הנובעת מיחסי אמון אלה. טענתו העיקרית היא שכאן נעשה הסכם, שקבע את מידת החובה והיקפה, ואין להרחיבם מעבר למה שהוסכם בין הצדדים.

כפי שנאמר בע"א 312/74 הנ"ל, בעמ' 319 – וזה תואם גם את הפסיקה באנגליה ובארצות-הברית שאוזכרה בטעוני באי-כוח הצדדים – יש להבחין היטב "בין חובת השמירה של העובד על סודות מקצועיים וידע סודי של המעביד לבין הגבלת חופש העיסוק של העובד לאחר פרישתו מעבודה אצל אותו מעביד". השופט ממשיך ואומר שם, שהידע הסודי (הסודות המקצועיים) הוא דבר שאין העובד זכאי להשתמש בו או לגלותו לאחר "בכל זמן שהוא, בין שהתחייב על כך במפורש ואם לאו. חובה זו לשמור סוד היא חובה מוחלטת ובגדר תנאי מכללא הנובע מעצם יחסי עובד ומעביד". לדברים אלה אני מסכים עם כל הכבוד, וגם דברים אלה תואמים את הפסיקה באנגליה ובארצות-הברית.

שאלה זו נדונה גם בע"א 260/72, שם נאמר מפי השופט י' כהן, (בעמ' 578) עם הבאת האסמכתאות לדבריו:

"העילה השנייה מבוססת על העיקרון, שאין אדם רשאי לנצל לטובת עצמו מידע שנמסר לו מתוך יחסי אמון בין המוסר והמקבל. עקרון זה מקורו בדיני היושר, וביחסים שבין מעביד ועובד הוא מבוסס על תנאי מכללא בחוזה עבודה, האוסר על העובד לגלות סודות מסחריים של מעביד ולהפיק תועלת לרעת המעביד כל עוד מסחרי או מכלל ידיעה סודית שהגיעה אליו במהלך עבודתו וכתוצאה ממנה. אולם אותה התחייבות מכללא של העובד, שעליו לקיימה גם אחרי סיום יחסי העבודה, מוגבלת לידיעות סודיות ואיננה חלה על ידיעות שהן נחלת הכלל ועל ידיעות מקצועיות כלליות וניסיון מקצועי שרוכש העובד מתוך עבודתו".

קיימת גם אצלנו אותה חובה מכללא הנובעת מיחסי האמון בין המעביד לבין עובדו ושמקורה בדיני היושר. בע"א 312/74 הנ"ל נאמר, שחובת שמירת הסודיות – תוקפה בכל זמן שהוא, ושם לא עמדה לדיון שאלת אורך הזמן הזה לאחר תום יחסי מעביד ועובד בין הצדדים. בע"א 206/72 הובהר, שחובה זו נמשכת כל עוד לא הפכו הסודות המקצועיים לנחלת הכלל, או, במלים אחרות, נפסקת החובה, מאז שהסודות הפכו לנחלת הכלל. וכן הובהר, שאין החובה חלה על ידיעות מקצועיות כלליות וניסיון מקצועי, שרוכש העובד תוך עבודתו. וראה בנידון דברי השופט לנדוי (כתוארו אז) בע"א 136/56, בעמ' 362 מול האות ג. בהקשר זה מביט G. J. Alexander, supra את ההבדל בין ההגנה על-פי פטנט לבין ההגנה על-פי זכות הסודיות. בהגנה על-פי פטנט, בעליו זוכה להגנה על-פי החוק לתקופה השרירותית שקבע החוק. הוא אמנם מגלה את סודו לכולי עלמא, אבל בתמורה קבל את ההגנה החוקית. לעומת זאת ההגנה לסודיות מקצועית כוחה יפה כל עוד הדבר נשאר בגדר סוד ולא הפך לנחלת הכלל, ועל בעל הדבר לבחור לו את הדרך הטובה לו. לגבי ההגנה על-פי הסודיות המקצועית לעומת ההגנה על-פי פטנט, נאמר שם, שאם נפל הסוד בידי הכלל, אין מניעה להשתמש בו, אלא אם הושג המידע בדרך פסולה. ועוד נאמר שם בהמשך הדברים:

"כמו כן, כאשר היצרן מוציא לשוק מוצר שייצר בתהליך סודי בלי שקבל פטנט, אין כל פסול בהעתקת המוצר על-ידי יצרן מתחרה. ובתהליך ההעתקה יכול המתחרה לגלות את הסוד ולהשתמש בו. כמו כן הוא גם יכול, ללא דופי, לנסות ולשפר את התהליך בכל צורה אחרת".

וכעת חזרה לעובדות העניין הנידון. החובה לשמור על הסודיות קיימת גם לאחר תום יחסי העבודה בין הצדדים, על-פי תנאי מכללא, והשאלה היא, עד מתי קיימת חובה זו. על-פי מה שנאמר לעיל, חובה זו קיימת כל עוד לא הפך הסוד לנחלת הכלל. אבל שאלה נוספת היא, האם ההסכם בין הצדדים שינה מצב דברים זה, ואם כן באיזו מידה. בדרך כלל כאשר הסכימו ביניהם המעביד והעובד על פרטי החובה של שמירת סודיות, לרבות תקופת תוקף החובה, אין לחרוג מעבר למסגרת שהצדדים קבעו אותה במפורש בהגדרת החובה ובתחילת גדר החובה, שמקורה בתנאי מכללא; אלא כפי שנאמר בספרו הנ"ל של A.E. Turner, Supra at 152 ff. אין זה כלל נוקשה, והכול תלוי בנסיבות המקרה וכוונת הצדדים להסכם. לכן השאלה הניצבת כאן היא, האם קבעו הצדדים בהסכם ממרץ 1975 את היקפה של חובת הסודיות והגדירו את תחומיה. אם התשובה חיובית, אין להרחיק לכת מעבר למה שהם קבעו ביניהם, ואין מקום להחלת חובה נוספת על העובד. ואז אם מה שהסכימו עליו הצדדים ואם את החובה על-פי התנאי מכללא, הרי אין שוני בין השניים ואין בעיה, ואם החובה על-פי ההסכם שונה בהיקפה או בתחומיה מהחובה על-פי התנאי מכללא, המסקנה הסבירה היא, שזהו ההסכם המחייב ואין זולתו, אלא אם לא לזה התכוונו הצדדים. את כוונת הצדדים יש ללמוד מתוכן ההסכם. תוכן זה יש לפרש לפי אומד דעתם של הצדדים כאמור בסעיף 25(א) לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג – 1973, ובראש וראשונה יש ללמוד על אומד דעתם, כפי שהיא משתמעת מתוך החוזה. מאחר שהצדדים כאן עשו חוזה, על בית המשפט לפרשו לפי אומד דעתם ולתת

תשובה לשתי שאלות. הראשונה היא על מה בדיוק הסכימו הצדדים, והשנייה - האם בזה התכוונו למצות ולתחום כל היקף חובה העובד לשמירת הסודות המקצועיים של המעביד (ראה: A. E. Turner, Supra at 052).ff.

הרקע להסכם הוא שהמערערים היו מזה זמן יצרנים של מנעולי ביטחון ודלתות פלדה, בהן מותקנים מנעולי הביטחון, שגורמים לסגירת הדלת בארבעה כיוונים. בעת עשיית ההסכם היו תלויות שתי בקשות שלהם לפטנטים על מנגנונים מסוימים במנעולים, ובקשות אלה אושרו. לכן יש לגביהם הגנה על-פי חוק הפטנטים. את המוצרים שלהם, דהיינו, הדלתות עם מנעולי הביטחון, הוציאו המערערים לשוק ומכרום לכל דיכפין. במצב דברים זה כל אדם היה זכאי להעתיק ולחקות את התוצר שלהם, פרט למה שהיה מוגן על-ידי פטנט. על רקע זה נעשה ההסכם ונתקבל לעבודה המשיב הראשון, שהיה מסגר בעל מקצוע. המבוא להסכם, שהצדדים עשוהו לחלק בלתי נפרד מההסכם, מכיל ארבעה סעיפים, וכולם מדברים על מנעולי הביטחון ומנעולים עם נעילה לארבעה כיוונים. הסעיף הראשון אומר, שהמערערים מייצרים מנעולי ביטחון, שנסגרים לארבעה כיוונים. הסעיף השני אומר, שקיימות בקשות לפטנטים לגבי מנעולים ומנגנונים שמייצרים המערערים. הסעיף השלישי אומר, שלמערערים יש צורך באדם נוסף, שיעסוק בייצור מנגנונים ומנעולים, ביישום רעיונות נוספים ובהכנת כלי עזר, והסעיף הרביעי אומר, שהמשיב הראשון מסוגל לבצע עבודות שונות עבור המערערים בבית המלאכה ומחוצה לו. ענינו הרואות, שהדגש מושם על המנעולים והמנגנונים, שהם גם נושא הבקשות לפטנטים, ואין זכר לסודות מקצועיים אחרים בכל הנוגע לדלתות. לאחר מכן בא תוכן ההסכם עצמו ומתחיל באומרו, שהמשיב הראשון נכנס "לסוד המקצועי" של המערערים, ולכן הוסכם מה שהוסכם בסעיף 2 להסכם שהובא לעיל. כאשר קוראים את סעיף 2 לאור הדברים הנ"ל, קשה להימנע מהמסקנה, שהכוונה הייתה למנעולי הביטחון למנגנונים המפורטים במבוא להסכם ולא לדברים אחרים, דהיינו, לדלתות בהן מורכבים המנעולים והמנגנונים. אפשר אמנם לטעון, שכאשר מדובר במנגנונים, הכוונה לכל אותם מנגנונים וחלקים המשתרעים מהמנעולים בתוך הדלתות, אבל פירוש זה נראה מרחיק לכת מדי לאור תוכן המבוא, שכל כולו מדבר על מנעולים ומנגנונים, ובפרט לאור סעיף 2 למבוא, שישנם "מנעולים ומנגנונים עליהם יש בקשות לפטנטים". ומזה משתמע, שהמנגנונים, עליהם מדובר, הם המנגנונים לגביהם קיימות בקשות הפטנטים. והרי ידוע הוא שהפטנטים מתייחסים למנעולים ולמנגנונים שלהם בלבד, ואין טענה, שהמשיבים מפירים את הזכויות המוגנות על-ידי הפטנטים. מטרת המערערים היא לקבל הגנה על דברים או "סודות", שהם מעבר לזכויות המוגנות על-ידי פטנטים.

וכעת שבא אני לפרש את תוכנו של סעיף 2 להסכם נוח ורצוי יותר לדון תחילה בפסקה השנייה שלו, שהיא ברורה וקלה יותר לפירוש, ופירושה עשוי להיות לעזר במידת-מה גם בפירוש הפסקה הראשונה. פסקה 2 אוסרת על העובד לעסוק במנעולים כל שהם במשך שנתיים מיום תום עבודתו אצל המעביד. אין חולקים, שישנה כאן תניח של הגבלת חופש העיסוק של העובד לאחר סיום יחסי העבודה עם המעביד. פסקה זו אוסרת על העובד לעסוק במנעולים כלשהם ולא רק במנעולי ביטחון, בין כאלה שהם מוגנים על-ידי פטנט. המדובר במסגר, שבעבודתו התמחה בייצור מנעולים ומנגנונים למנעולים. אמרתי לעיל, שההסכם מדבר רק על מנעולים ומנגנונים ולא על דלתות, אבל ניתן לשער, שאם אסור לעובד זה לייצר מנעולים כלשהם בכלל, הוא יתקשה מאד לעסוק בייצור דלתות, מאחר שאין דלת בלי מנעול כלשהו. המשיבים לא טענו דבר נגד החובה המוטלת עליהם על-פי פסקה 2 זו, ולמעשה ניתן וקיים צו של בית המשפט המחוזי האוסר עליהם לעסוק במנעולי ביטחון במשך אותה תקופה של שנתיים, שעומדת לפוג בעוד כמה חודשים, ואין הם מערערים על חוה זו המוטלת עליהם. וד"ר לוי אף אמר, שמרשיו מסכימים שיחול הצו על מנעולים בכלל. כפי שנאמר בע"א 312/74 הנ"ל, ההלכה הכללית היא שקיימת זכות לחופש העיסוק במקצועו של העובד, שפרש מעבודתו אצל מעבידו. ואם ישנו הסכם המגביל אותו בחופש עיסוקו זה לאחר תום עבודתו אצל מעבידו, חייבים להתמלא שני תנאים, כדי שהגבלה זו תהיה תקפה. התנאי

הראשון הוא שהיא תהיה דרושה להגנת האינטרסים הלגיטימיים של המעביד, ממנו פרש העובד, והתנאי השני הוא שיהיה הדבר דרוש גם לטובת הציבור מבחינת האינטרס של שני הצדדים. טובת הציבור דורשת, שהעובד הפורש יוכל בדרך כלל להשתמש ללא הגבלה בידע הכללי ובמיומנות שרכש בעבודתו. האינטרס הלגיטימי של המעביד הוא להגן על הסוד המקצועי לו, וזהו התנאי הראשון הדרוש כדי להצדיק את התנאת הגבלת חופש העיסוק, ואין ספק, שזהו הבסיס עליו נשען החיוב שהוטל על-פי פסקה 2. ראה בנידון: ע"א 136/64 בעקבות ע"א 136/56.

וכעת לפסקה הראשונה, שהיא השנויה במחלוקת. פסקה זו מחייבת את העובד לשמור סודיות מוחלטת מכל העבודות שהוא יבצע עבור רב בריח הן בבית המלאכה והן מחוצה לו". בפסקה זו לא נאמר, ממתי עד מתי מבחינת הזמן חלה חובה זו. טוען ד"ר לוי, שחובה זו חלה אך ורק במשך התקופה בה עובד העובד אצל מעבידו. אין לקבל פירוש זה, שמביא לתוצאה בלתי סבירה לחלוטין, שאינה מתקבלת על הדעת, והיא שהעובד רשאי בכל עת לפרוש מהעבודה מסיבה כלשהי, ומיד לגלות את כל מה שהתחייב לא לגלות. מאידך גיסא, אמרתי כבר, שסודות מקצועיים נשמרים כל עוד לא הפכו לנחלת הכלל. קיים תהליך טבעי של התפתחות והתקדמות בכל מקצוע, ובמרוצת הזמן מה שהתחיל כגלוי או סוד של פלוני הופך לחלק מהידע הכללי, ואז נפסקת חובת הסודיות. במקרה זה קיימת מחלוקת עובדתית בין הצדדים, אם ישנם סודות מקצועיים, שטרם הפכו לנחלת הכלל, ומאחר שמדובר בהכרעה לפני שמיעת הראיות יש לצאת מהנחה, שישנם דברים שטרם הפכו לנחלת הכלל. טוען עורך-דין יעקבי, שפסקה זו מחייבת שמירת כל סודות ייצור המנעולים לתקופה בלתי מוגבלת. מאידך גיסא, קיימת גם אפשרות אחרת היא לפרש את הפסקה כמטילה חובה לשמור בסודיות את העבודות, שביצע העובד בפועל בבית המלאכה או מחוצה לו, כגון לשמור בסוד, שעבודה מסוימת, דהיינו, דלת עם מנעולים ומנגנונים עם מרכיבים או פריטים אלה או אחרים יוצרו על-ידי העובד, או שדבר כזה הורכב במקום פלוני עבור לקוח פלמוני. פירוש אחרון זה הוא אפשרי ויש בו גם היגיון, כי הרי למעביד אינטרס ברור לשמור על סודיות, שלא יגלו איזה סוג של דלתות ומנעולים ביטחון יוצרו עבור לקוח פלמוני והורכבו אצלו. כאשר באים לפרש את הפסקה הזו יש לזכור גם, שהיא מדברת על שמירת סודיות של עבודות שביצע העובד ואינה מדברת על שמירת סודיות תהליך או רכיבי הייצור של דלתות ומנעולים ביטחון בכלל לפי מידע או ספציפיקציות מיוחדות של המעביד.

כדוגמא נוספת ניתן לומר, שאין פסקה זו מדברת על שמירת סוד של מידע שהגיע לידי העובד במהלך עבודתו, אבל לא באותה עבודה שהוא ביצע. מהסס אני לקבוע, מהו בדיוק הדבר אליו תכוונו הצדדים בפסקה זו. אולם גם אם כך התוצאה היא נגד המערערים. הסכם נוסח על-ידם, ואם רצונם להסתמך על תוכנו, עליהם להראות שהוטלה חובת הסודיות בלשון מובנת וברורה, וספקות סבירים יהיו להם למכשול. אוסיף גם שכאשר המעביד לא התנה עם העובד שעליו לשמור על סודיות המידע, שצפוי היה להגיע אליו במסגרת עבודתו, היו מקרים בהם נדחתה תביעת המעביד למנוע מהעובד הפורש לעשות שימוש במידע, שרכש במהלך עבודתו, והמעביד נשא בתוצאת התרשלותו, כשלא דאג מראש להבטיח את זכויותיו. ראה: A. E. Turner, supra at 842-942 ופסקי הדין שהובאו שם. בפירוש פסקה זו יש להביא בחשבון את הרקע והנסיבות בהם נעשה ההסכם, ובעיקר העובדה שהסוד במנעולים ובמנגנונים היה ידוע, אבל מוגן על-ידי הפטנטים שבנתינתם היה משום פרסום הסוד, שהפנט בא להגן עליו, ולא נאמר בהסכם, שהיו סודות מקצועיים אחרים, והדלתות עם מנעולי הביטחון על מנגנוניהם הוצאו לשוק, וכפי שכבר נאמר לעיל, כל אדם רשאי להעתיק ולחקות אותם כל עוד אינו מפר את הזכות המוגנת בפטנטים. גם הפסקה השנייה בסעיף 2 להסכם מטרתה, במשך התקופה שנקבעה שם, להגן על הזכות הלגיטימית שיש למעביד למנוע התחרות בלתי הוגנת מצד העובד הפורש על-ידי שימוש בסודות ובמידע המיוחד שרכש אצל מעבידו. כאשר קיימים מצד אחד הפטנטים המגנים על המעביד בעניין המיוחד שבמנעולים אלה ומצד אחר התחייבות לא לעסוק במנעולים בכלל במשך שנתיים לאחר הפרישה מהעבודה, קשה להשתחרר מהמחשבה,

שהמעביד ראה בשני אלה הגנה מספקת לשמירה על זכויותיו, עד כמה שהמדובר בידע המיוחד בייצור דלתות ומנעולי ביטחון. אם כן אין להרחיב את ההגבלה המוטלת על העובד הפורש, בהיעדר התחייבות ברורה נוספת בהסכם.

בדברים הנ"ל ניתנת תשובה גם לטענה הנוספת של המערערים, שקיימת חובת שמירת הסודיות על-פי תנאי מכללא בהסכם העבודה, גם אם אין תנאי מפורש בהסכם, כל עוד אין ההסכם שולל קיומו של תנאי מכללא. הנסיבות בהן נעשה ההסכם ותוכנו מביאים את בית המשפט למסקנה, שהמעביד ראה במניעת ההתחרות בייצור מנעולים במשך שנתיים הגנה מספקת לזכויותיו מחוץ לאלה המוגנים על-ידי פטנטים. אוסיף עוד, כי דלתות ומנעולים לרבות דלתות ומנעולי ביטחון, הינם דברים המיוצרים וקיימים בכל העולם, וקשה להעלות על הדעת שיש סוד של ממש בייצור, שאינו חלק מהידע הכללי במקצוע, שגילה המעביד בעניין זה ולא מצא לנכון לשמור על סודיותו בדרך הגנה על-ידי פטנט, שלא יתגלה ולא ייהפך לנחלת הכלל או לחלק מהידע הכללי בקרב אנשי המקצוע במשך שנתיים, לאחר שמוצרים אלה מוצאים לשוק. זה מחזק את המסקנה, שהצדדים ראו את התקופה של שנתיים של מניעת התחרות כמספקת לשמירה על זכויות המעביד גם במה שנוגע לחובת השמירה על הסודיות המקצועית, בנוגע למהות המוצר ודרך ייצורו.

אמרתי לעיל, שעשויים להיות מקרים בהם יהיה מקום להסתמך על תנאי מכללא, אפילו קיים הסכם מפורש בין הצדדים, אבל זה חל רק כאשר אין לראות בתוכן ההסכם מיצוי הבטחת זכויות המעביד לסודות המקצועיים. בעניין זה הסכימו הצדדים על תנאים שנראים כמבטיחים וגם כממצים את זכות המעביד לסודיות המקצועית, כפי שכבר תואר לעיל, ולכן אין מקום לסמוך עילה נוספת בעניין זה על-תנאי מכללא מעל ומעבר למה שנקבע בהסכם.

החלטת בית המשפט המחוזי הייתה לדחות את הבקשה לצו זמני על-פי חלק הראשון של סעיף 2 להסכם האוסר את העיסוק בדלתות ובמנעולי ביטחון ושימוש בסודות מקצועיים של המערערים. נאמר בהחלטה, שבית המשפט ידון בשלב אחר בבקשה על-פי החלק השני של סעיף 2 האוסר עיסוק במנעולים במשך שנתיים. באשר לעניין הצו לפי החלק הראשון, ההכרעה שנפלה כעת היא לגבי צו סופי. ובאשר להגבלה בחופש העיסוק לשנתיים, כבר אמרתי לעיל, שד"ר לוי הצהיר שמרשיו מסכימים לקבל את ההגבלה הזו לשנתיים מאז פברואר 1979, שהוא מועד פרישת המשיב הראשון מעבודתו אצל המערערים, ולמעשה קיים צו זמני, שתוקפו עד למתן פסק-דין סופי או עד ליום 28.2.81. הצו הנ"ל יישאר בתוקף עד ליום 28.2.81, ובזה למעשה צריך לבוא לסיומו הליך זה. בכפוף לזה דין ערעור זה להידחות.

אי לזאת אני מציע לדחות את הערעור, כאמור בפסקה הקודמת, ועל המערערים לשלם למשיבים הוצאות הערעור בסך 5,000 שקל.

הנשיא מ' לנדוי: אני מסכים.

השופט מ' בייסקי: אני מסכים.

הוחלט כאמור בפסק-דין של כבוד השופט בכור.

ניתן היום, א' בטבת תשמ"א (8.12.80).